

Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΟΥΝΗΣ

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Γιὰ λίγες μέρες, πέρασε απ' την 'Αθήνα, μιὰ μεγάλη μουσική προσωπικότητα, ὁ Δημήτριος Δούνης, ἕνας απ' τοὺς πρῶτους μεγάλους δασκάλους τοῦ κόσμου σήμερα, τοῦ βιολιού, τοῦ τραγουδιοῦ καὶ ὅλων τῶν ἐγχόρδων. Πολλοὶ λίγοι εἶχαν τὴν τύχη νὰ τὸν δοῦν καὶ νὰ μιλήσουν μαζί του. Κι' αὐτὸ εἶναι κρῖμα, ἐπειδὴ πολλοὶ απ' τοὺς καλλιτέχνες μας θὰ μπορούσαν ν' ἀποκομίσουν κάτι, ἔστω καὶ μόνο συνομιλῶντας μαζί του.

Ὁ Δημήτριος Δούνης, γεννήθηκε στὴν 'Αθήνα-σπούδασε βιολί, στὴν Πράγα καὶ στὸ Παρίσι, ἔγινε μεγάλος βιρτουόζος, ἔκανε πολλές καὶ μεγάλες περιουσίες σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, σ' ὅλο τὸν «παλιῶ» κόσμο, ἀποσπώντας παντοῦ τὸ θαυμασιὸ κοινὸ καὶ κριτικῆς. Πάνω σὲ μιὰ τέτοια περιουσία του, εἶχε τὴν τύχη νὰ τὸν ἀκούσω καὶ νὰ τὸν γνωρίσω, νεώτατο ἀκόμα, στὴ Βιέννη. Τὸ βιολί τὸν ἀπασχολοῦσε βαθειά, καὶ ἦδη στὰ 1919 ἔγραψε τὸ πρῶτο του βιβλίο «Ἡ τεχνικὴ τοῦ ἐξελιγμένου βιολιστοῦ» ποῦ τυπώθηκε στὴ Λειψία κι' ἔκανε τέτοια ἐντύπωση, ποῦ πολλὸ γρήγορα ἐξαντλήθηκε, γιὰ νὰ ἀνατυπωθῆ στὴν 'Αμερικὴ, σὲ δευτέρη ἔκδοσι απ' τὸν Οἶκο Κάρλ Φίσερ. Τότε, μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆ, ὁ Δούνης πῆγε στὴν 'Αμερικὴ, ὅπου ἐγκαταστάθηκε πρῶτον μόνιμα—στὴ Νέα 'ὸρκη—ἀπ' ὅπου ἐκινεῖται κάθε χρόνο γιὰ τὴν Εὐρώπη. Στὴν 'Ελλάδα εἶχε νῆρθη σωστὰ 43 χρόνια. Λογαριάζω πὼς θάνατο πάνω-κάτω καμμιά ἑβδομὰδη χρόνων, διατηρεῖ ὅμως μιὰ θαυμαστὴ θαλπωρὴ καὶ ζωντάνια. Τὰ πνευματικὰ του ἐνδιαφέροντα ἀπλώνονται σ' ἕναν πολὺ πλατὺ καὶ ποικίλο κύκλο καὶ ἡ κουβέντα μαζί του εἶναι πηγὴ ἀληθινῆς χαρᾶς γιὰ τὸν συνομιλητὴ του.

Πολὺ νωρὴ, ὁ Δημήτριος Δούνης, ἐγκατέλειψε τὴν σπουδαιοβρομία τοῦ βιρτουόζου γιὰ ν' ἀφοσιωθῆ ἐν βα-

θύτερες μελέτες, στὴ συγγραφή πολλῶν μουσικολογικῶν βιβλίων καὶ στὴ διδασκαλία. Τὸ πρῶτο του ἔκρινε βιβλίο περὶ τῆς τεχνικῆς τοῦ βιολιού, ἀκολούθησαν ἄλλα 34, ποὺ ἔχουν ἐκδοθῆ στὴν ἀγγλική, στὴ γαλλικὴ καὶ στὴ γερμανικὴ γλῶσσα; ἔχουν γίνει ἀνάρπαστα σ' ὅλο τὸ μουσικὸ κόσμο τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς 'Αμερικῆς—ἐκτός απ' τὴν 'Ελλάδα—κάνοντας τὸ ὄνομά του ποσίγνωστο, ὡς μουσικὸ ολόγου καὶ, ἴδιως ὅς καθήγητῆ.

Ὁ κ. Δούνης πιστεύει πὼς κανένας μεγάλος βιρτουόζος δὲν μπορεῖ νάναί καὶ μεγάλος καθηγητῆς, γιὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους ποὺ ἕνας, απ' τοὺς κυριώτερους, εἶναι πὼς ὁ βιρτουόζος, ὀποχρωμένος νὰ ταξιθεῖ διαρκῶς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθεῖ τακτικὰ τοὺς μαθητῆς του, ἀπὸ κοντὰ, νῆχη κι' ἄλλο, μιὰ «τάξι» σ' ἕνα 'ὄρειο π. χ. 'Επειτα, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ κ. Δούνη, πολλοὶ απ' τοὺς «μεγάλους», δὲν ἔχουν μιὰ ὀρισμένη μέθοδο ποῦ νὰ μποροῦν νὰ τὴ μεταδώσουν, οἱ ἴδιοι παίζουν θαυμάσια, ἔξαισι, φημισμένοι απ' τὴν ἴδια τους τὴ μεγαλοφυΐα, χωρὶς κι' οἱ ἴδιοι νὰ ξέρουν κατὰ βάθος, πὼς καὶ γιὰ τί παίζουν κατὰ τέτοιο θαυμάσιο τρόπο. Στὴν πραγματικότητά, δὲν ὑπάρχει σήμερα βιολιστῆς ἢ πιανίστας ἢ ὅτι ἄλλο, ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ καυχήθῃ σ' ἀλήθεια δι' ὄψιν μαθητῆς κάποιοι απ' τοὺς περφημότερους βιρτουόζους τοῦ κόσμου, τοῦ Κράτσερ π. χ. ἢ τοῦ Ράζενταλ, γιὰτι, μὲ τὸ νὰ πάρουν μιὰ ἢ δύο συμβουλές, ἀνάμεσα σὲ δύο ταξίδια, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ καθόλου «διδασκαλία» καὶ «μάθημα». Μόνο ἂν ἕνας σ' αὐτοὺς τοὺς «μεγάλους» ἐνδιαφέρεται νὰ θυσιαζῇ μερικὸς μῆνας τὸ χρόνο στὴ διδασκαλία καὶ μόνο στὴ διδασκαλία, μπορεῖ ἕνας μαθητῆς νὰ ὠφεληθῆ πραγματικὰ. Κάτι τέτοιο ἔκανε ὁ μεγάλος πιανίστας "Αρτουρ Σνάμπελ ποῦ ἕμεν ὀρισμένους μῆνας τὸ χρόνο στὸ Βερολίνο καὶ τότε δεχόταν μαθητῆς ἐκ κακτικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ μαθητῆς ποῦ διάλεγε ὁ ἴδιος καὶ ποῦ ἔπρεπε νάναί ἤδη ἀρκετὰ προχωρημένοι.

'Αλλὰ δὲν εἶναι μόνο τὸ δι' οἱ μεγάλοι βιρτουόζοι δὲν ἔχουν καιρὸ. Συχνὰ, καθὼς εἶπα παραπάνω, δὲν ἔχουν καὶ μιὰ ὀρισμένη μέθοδο. 'Εξ ἄλλου, ὁ κ. Δούνης πρότεινε δι' οἱ πολλοὶ απ' τοὺς ἀγνωριωμένους καὶ καθηρωμένους καθηγητῆς τῆς Μουσικῆς, δὲν εἶχαν μιὰ μέθοδο ἀνάλογη μὲ τὸ ταλέντο τῶν μαθητῶν τους, ἔτσι ποῦ ἀντὶ νὰ βοηθοῦν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ τοῦ ταλέντου, τὸ ἐπινοῶν καὶ τὸ παρεμπόδιζον. «'Εβλεπες—μου λέει—ὄραια ταλέντα νὰ χάνωνται, νὰ μὴ μποροῦν νὰ πετύχουν, γιὰτι σκόνταφταν σὲ κάτι ποῦ τοὺς ἔλειπε, σὲ κάτι ποῦ ἦταν ὅσα νὰ τοὺς ἐβαζαν φραγμὸ ἐπὶ ἐκδηλώσεως τους. Μία κακὴ ἢ μιὰ ἐλαττωματικὴ τεχνικὴ ἦταν ἡ ὀφθαλμική...».

Κι' ἔτσι ἀποφάσισε νὰ διδάξῃ. 'Ἡ ἄλλων νὰ «διορθώσῃ». Γιὰτι ὁ Δούνης δὲν διδάσκει παρὰ μόνο τοὺς ἐπαγγελλομένους μουσικοὺς, τοὺς «φθασμένους», ποῦ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ βελτιώσουν τὴν τεχνικὴ τους, ἢ νὰ περάσουν απ' τὸν ἐλεγχὸ ἐνός «ποῦ ξέρει, ποῦ εἶναι σὲ θέα νὰ προσέηρ καὶ τὴν παραμικρὴ παρακκλίσι». Στὸν Δούνῃ πηγαινούν πολλοὶ απ' τοὺς «με-

γάλους» και τους διάσημους, σε ιδιαίτερα μαθήματα «ινκόγνιτο», σαν να λέμε, παρακαλώντας τον δάσκαλο να κρατήσει το «ινκόγνιτο» τους, όχι μόνο στη Νέα Υόρκη, αλλά και στην Άγγλια και στο Παρίσι. Γιατί ο Δούνης μοιράζει τη χρονιά του ανάμεσα στη Νέα Υόρκη, στην Καλιφόρνια, στο Λονδίνο και στο Παρίσι. Στις δύο τελευταίες πόλεις, μένει δυό μήνες στην πρώτη, ένα μήνα στη δεύτερη. Παντού τον περιμένουν και η άφιξη του γνωστοποιείται από πριν. Έγώ ή Ίβια, έπυχε να διαβάσω σ' ένα Άμερικανικό μουσικό περιοδικό — στο «Μιούζικαλ Άμερিকা» — πως «ο καθηγητής Δούνης αναχωρεί για το Λονδίνο όπου θα διδάξει επί δυό μήνες και όπου θα «συναντηθή» με τον Μενουχίν».

Διά τον κ. Δούνη, βάσις, άρχή, μιάς σωστής έρμηνείας είναι ή τεχνική και μόνο ή τεχνική και την ίδια τεχνική, με ελάχιστες αλλαγές—ανάλογες με τη φύση του όργάνου—έφαρμόζει, όχι μόνο στο βιολί αλλά και σ' όλα τα έγχορδα, καθώς επίσης και στο τραγουδι άκόμα και στο πιάνο, ποό, στο τέλος, πρέπει «να τραγουδά», όπως το ίδιο ζητάμε απ' όλα τα όργανα. «Η άρχήστρα τραγουδοδούς» λέμε για μιά ώραία έρμηνεία άρχήστρας—δέν εν' έτσι:

«Η όμορφιά, ή σταθερότης, ή άγνότης, ή διαύγεια, το χρώμα του ήχου, όλα είναι ζητήμα τεχνικής» μου λέει ο σοφός καθηγητής. «Τεχνική δέν είναι μόνο ή εúχέρεια, ή γρηγοράδα, το πόσος νότες θά παίξης στο λεπτό, το να υπερπήδησης ώρισμενες δυσκολίες ενός έργου, αλλά το πώς θά τις υπερπήδησης, χωρίς ό ήχος να ύποστη καμιά αλλοίωση και χωρίς νάχης τό νού σου διαρκώς στην τεχνική. Η τεχνική πρέπει νάνοι τέτοια πού να μη σέ δένη, αλλά, αντίθετα, να σέ άφίνη έντελώς ελεύθερο στην έρμηνεία σου».

Ρώτησα τον κ. Δούνη αν έπηρεάζη τους μαθητές του στην έρμηνεία.

—Μά διδάσκειται ή έρμηνεία; μου λέει γελώντας ειρωνικά. Δηλαδή πώς το έννοείτε αυτό; Ν' αντιγράψη, να μιμηθή ό μαθητής τον τρόπον πού παίζει ό δάσκαλος ένα κομμάτι; Όχι. Ο δάσκαλος έχει μονάχα μιά δουλειά: να διδάξη τη σωστή, την πραγματική τε-

χνική του όργάνου και ή μέθοδός μου βασίζεται στην τεχνική και μόνο στην τεχνική. Τα άλλα, ό καλλιτέχνης, αν είναι πραγματικός καλλιτέχνης, θά τά βρη μόνος του, μέσα του, πλουτίζοντας άέναα την πνευματικότητα του, καλλιεργώντας τον ψυχικό του κόσμο. Η είναι κανένας καλλιτέχνης, ή δέν είναι. Όλοι οι άνθρωποι μαθαίνουν γράμματα, την τεχνική του να γράφουν δηλαδή, μά όλοι δέν γίνονται ποιητές και συγγραφείς. Άλλά ως τόσο, για να γράφουν χρειάζονται να μάθουν την «τεχνική» του γραφίματος. Δίνο στους μαθητές μου μιά άψογη τεχνική, ή διορθώνω μιά έσφαλμένη, τους κάνω Ικανούς να εκφράσουν αυτό πού έχουν μέσα τους, ελεύθερα, άνεμπόδιστα, ώραιο. Τι ποτε παραπάνω. Σας τό ζαναλέω: βάσις της μεθόδου μου είναι ή τεχνική και μόνο ή τεχνική.

Κάθε τέχνη έχει την τεχνική της και κάθε καλλιτέχνης για να εκφρασθή, να άποδώση, να «έρμηνέωση» πρέπει να κατέχη τέλεια την τεχνική του.

«Αν ζέρατε πόσοι, κι από τόο αμεγάλους άκόμα, σταματούν πρόωρα, έπειδή τους λείπει, ή τους έγκαιταλείπει ή πραγματική τεχνική»...

Ό κ. Δούνης μου φέρνει πολλά παραδείγματα, ποό, βέβαια, δέν μπορούν να αναφερθούν, γιατί τό άπαίτει ή διακριτικότητα κι έπειτα, σκοπός πού γράφονται αυτές οι γραμμές είναι να παρουσιάσουν στους Έλληνες φιλομούσους την έξέχουσα μουσική φυσιογνωμία του Δημητρίου Δούνη, από τη μιά μεριά, να ύποδείξουν απ' την άλλη, στους βιαστικούς μαθητές των Ώδειών μας την άνάγκη μιάς επίμονης όσο και σταθερής έργασίας, μακριά από πρόωρες έμφανίσεις, για την άπόκτηση μιάς σωστής και τέλειας τεχνικής. Στη βιασόνη αυτή των μαθητών, δέν φαίνε λίγο και οι καθηγητές μας. «Αν μου έπιτρεπόταν να άνακοινώσω τα όνόματα των μεγάλων βιτρούσων πού συνεχίζουν την μελέτη τους και «κνηγοού» κυριαλεκτικά τον Δούνη για να ύποβληθούν στον έλεγχο και στις παρατηρήσεις του, καθηγητές και μαθητές θ' άπορούσαν. Ένα όνομα όμως μπορώ να προβάωω, γιατί ήδη έχει γραφή στον ζένο τύπο: του μεγάλου βιολιστή Γιεχουτί Μενουχίν πού άλλαζε τελευταία ριζικά τη μέθοδό του, σύμφωνα με τις όδηγίες του Δημητρίου Δούνη.